

Ste se prijeli za gumb, ko ste pogledali sliko? — Foto: Franc Perdan

Prihodnjič:

... Med vrati letala je zasvetila zelena luč. Znak za skok. Janez se je pognal v navidezen nič pod seboj. Zagrnila sta ga noč in tišina. Pišč zraka. Skali višinomera in štoparice sta se svetlikali v blede zelenkasti barvi. Rdeča luč na čeladi mu je obraz pošastno osvetljevala. On in noč. Bila sta sama ...

Stran 3:

- PAPUANI — privatno

Stran 5:

- »Dober prijatelj« je Janezu namenil smrt

Stran 6:

- »Beograjska pomlad« v molu

Stran 7:

- Prešernova podoba

Stran 8:

- Ali je filmska vzgoja res nepotrebna?

Stran 10:

- Zala — najmanjša vas

Vaše mnenje, tovariš Prešeren?

Stevilni intervjuji, ki so jih ob letošnji obletnici napeletli nadebudni novinarji z Williamom Shakespearjem, so nas napotili, da smo tudi mi izbrali za žrtev podobnega pogovora našega velikega pesnika Franceta Prešerna. Imeli smo nekaj težav z iskanjem njegovega sedanjega naslova, toda naposled smo prav domiselno premostili tudi to prepreko. Naši vrli darci smo dali zaupno vedeti, da nameravamo doktorju za odgovore plačati masten honorar in lahko si mislite, da vneti možje pri davkarji niso odnehali, dokler niso staknili Prešernovega naslova in mu poslali terjatev za plačilo davka na izredni dohodek. Tako smo prišli do naslova tudi mi in jezičnemu dohtarju je bila naša potegavščina tako všeč, da nam je rade volje poslal odgovore na prav vsa vprašanja!

VPRASANJE: Kot sina kmečke matere vas gotovo zanima gorenjsko kmetijstvo. S kakšnimi težavami se srečuje upravnik kmetijske zadrage?

ODGOVOR: Al spet velika bo izguba, sam ne ve, al občina pokrila jo bo, sam ne ve, al konec leta bo rotiral, sam ne ve.

VPRASANJE: Ali ste opazili, kaj se je že večkrat zgodilo s travo, pokošeno na zadrugi travnikih?

ODGOVOR: Zg'nila je, ak pobrana ni bila ob uri pravi.

VPRASANJE: Problemi prehodnega turizma na Gorenjskem?

ODGOVOR: Turist pride v Gorenjske puščavo, asfalta zmanjka, noč na zemljo pade, nobena luč se skoz temo ne vkrade, po motelu hrepeneč se vleže v avto.

VPRASANJE: Kako bi delovnemu kolektivu razložili pojav, da se delavski svet po izvršeni integraciji kar naenkrat spet odloči za odcepitev in samostojnost?

ODGOVOR: Direktor ti je v skrbno sestavljen elaborat nastanovljen ujel DS.

VPRASANJE: Kakšna je pot poštenega kritika razmer v podjetju?

ODGOVOR: Kjer kritizira, mu je z odpovedjo pot posuta, kjer si poišče službo, sovražnikov jezéro nabere si okrog, in v eno mero s togotnimi jeziki vodilnj aparat vanj buta.

VPRASANJE: Prosvetni delavci so močno nezadovoljni s prejemki in pogoji za delo. Kaj jim svetujete?

ODGOVOR: Popusti prosvetno rabo prosvetarček in fluktuiraj v upravo.

VPRASANJE: Ali ima človek brez zvez upanje, da bo dobil stanovanje?

ODGOVOR: Okrog ga drvita skrb in potreba, stanovanja ne najde revež, ak preiše vse pisarne, kar jih strop pokriva občinski.

VPRASANJE: Kaj pa bi rekli o upokojencih?

ODGOVOR: Prijazna povišica predolgo se ne mudi: ti ključ, ti vrata, ti si srečna cesta, kj pelje nas iz draginje mesta tja, kjer cen veriga nas ne zgrudi.

VPRASANJE: Izvojni problemi nekaterih podjetij?

ODGOVOR: Videl si Nemško, Francosko, Britansko, videl si Švajca visoke gore, videl si jasno nebo Italijansko, kupcev ni jeziz lačno našlo srce.

VPRASANJE: Zakaj imajo nekateri uslužbenci veliko več ugodnosti kot njihovi kolegi čeprav ravnajo toliko narode ali pa še več?

ODGOVOR: Novica pravi se na glas, da hodi k šefu pogosto v vas.

VPRASANJE: Kaj pravijo naši mladi zakonci k nizkiemu številu rojstev na Gorenjskem?

ODGOVOR: Brez otrok moj zakon boči, ako ne povišajo doklade, ako standard ne poraste!

VPRASANJE: Za zaključek pa nam še povejte, kako naj na sploh gledamo na naše težave?

ODGOVOR: Pečene, ljubček! piščeta na svetj nikomur niso v grlo priletele!

Domišljija in prihodnost

Svetovna razstava v New Yorku

Na travniku blizu New Yorka so odprli svetovno razstavo — Dve leti si bodo obiskovalci iz vsega sveta ogledovali razstavo, ki skuša povedati, kakšen bo svet čez nekaj desetletij. Ameriški predsednik pravi, da je videl svet 25 let naprej.

V ZDA prirejajo iz leta v leto zanimive gospodarske razstave, ki so sestavni dela ameriškega načina življenja. Newyorška svetovna razstava pa pomeni prav gotovo višek tistega, čemu v Ameriki pravijo smisel za organizacijo in vizijo prihodnosti. Razstava je dogodek leta in mnogi ljudje si jo ogledujejo s takšno pobožnostjo, kot da bi prišli na božjo pot.

Simfonija za teleprinterje in orkester

Na švicarskem velesojmu so bili obiskovalci presenečeni, ko so slišali za nenavaden orkester. Sestavljen je iz 16 pisalnih strojev, 9 siren, 10 blagajn, 8 teleprinterjev, 2 železniških signalov in 1 računskega stroja. Orkester zaigra celo kompozicijo v ritmu mamba.

Ce je meč le simbol

Ko so v Stockholmu odpirali novo podzemsko železnico je prišlo do majhnega zastoja. Kralj bi namreč moral z mečem presekat vrstico, vendar je bil njegov meč premalo oster. 500 inženirjev in povabljenih je nemočno gledalo, kaj se bo zgodilo. Po nekaj mučnih trenutkih je suverenu le uspelo, da je »prežagal« vrstico.

Tatovi iz visoke družbe

V Bad Godesbergu so v neko trgovino vlomili otroci zelo znanih ljudi. Vlomilce so našli zelo hitro, saj so si ljudje lahko zapomnili tablico avtomobila, s katerim so se pripeljali. Bila je CD (diplomatski zbor).

Videl sem prihodnost

NI NIČ čudnega, če je največji »show«, svetovno razstavo na Flushing Meadowu odprl sam predsednik ZDA Lyndon Johnson. Razen njega in visokih osebnosti sodobne Amerike je otvoritvi prisostvovalo okoli 11.000 gostov, ki so bili v nepokriti Singer-Areni do niti premočeni. Ameriški predsednik je pod baldahinom, ki ga je zaščitil pred »božjo roso«, razglasil, da je videl prihodnost. Do nove svetovne razstave se bo po besedah ameriškega predsednika svet še neprimerno hitreje spremenil kot se je od zadnje razstave leta 1939/40. Johnson je v otvoritveno besedilo vpletel tudi politične napovedi, da ob novi razstavi obiskovalci ne bodo več videli Amerike, kjer bi se ljudje delili na bogate in siromašne, pa tudi razlike v barvi kože bodo odpravili...

Od visokih osebnosti, ki so jim ob otvoritvi ponudili televizijski mikrofoni, je filmski igralec Henry Fonda povedal, da v našem času, ki ni revno z razstavami, še ni videl razstave, ki bi se tako vsestransko zaposlila s prihodnostjo.

Vožnja v prihodnost

V PAVILJONU General Motors Corporation se obiskovalci popeljejo 50 let v prihodnost. Vožnja je dovolj preprosta. V paviljonu, ki je velik kot največja železniška postaja, se vsedete na premikajočo se preprogo, na kateri dobite tudi udoben sedež in vožnja v prihodnost se začne. Med potjo slišite zanimivo glasbo in pojasnila napovedovalca, ki vas vodi tudi po vesolju. Ko potniki izstopijo s preproge, lahko rečejo, da so videli in spoznali prihodnost.

Obiskovalci te velike svetovne razstave morajo biti potrpežljivi in navajeni na napore. Razstave si ni mogoče ogledati brez fizičnih naporov. Čeprav je prvi dan prišlo na razstavišče namsto 300.000 obiskovalcev samo 78.000, so bila vsa gostišča na Flushing Meadowu do zadnjega kotička polna. Pred gostišči in pred posameznimi paviljoni so nastajale dolge vrste.

Obiskovalci svetovne razstave imajo dovolj izbire za

ogled zanimivosti, ki so jih pripravili razstavljalci. V paviljonu ameriške zvezne države Wisconsin lahko obiskovalci vidijo hlebec sira, ki tehta 17 ton. Dva razgledna stolpa v paviljonu države New York prištevajo med

najvišje zgradbe na razstavišču, saj sta visoka 69 metrov. (Kranjski nebotičnik je visok 54 metrov).

Ves svet ni zastopan

KER Velika Britanija in Sovjetska zveza ne sodelujeta na razstavi, je pomen letošnje prireditve okrnjen. Med 70 deželami, ki razstavljajo na newyorškem travniku, ni veliko paviljonov, ki bi se lahko kosali s 120 ameriški razstavljalci. Ameriški razstavniki so veliko bolj domiselno urejeni kot razstavniki ostalih držav. Prireditelji pa kljub temu pričakujejo, da si bo razstavo ogledalo 70 milijonov obiskovalcev. Vrata razstave se bodo namreč zaprla šele prihodnje poletje.

Slovarček krajevnih imen

Z izrazom BOHINJ imamo v mislih celotno območje od NOMENJA naprej pa tja do izviru Savice in še dlje naokrog. Včasih napačno poimenujemo z besedo Bohinj največje naselje tega območja Bohinjsko Bistrico. BOHINJ je torej določeno zemljepisno območje s številnimi naselji, jezerom, planotami in hribi, ne pa kak določen kraj. — Zemljepisna podoba pa deli pokrajino v dve dolini: v SPODNJO in ZGORNJO. Meja je most pri Sv. Janezu, koder se jezero preljuje v savsko strugo. Prebivalce obeh dolin včasih poimenujejo tamkaj kar na kratko GORENAN in DOLENAN.

Po jezikovnih posebnostih in narečjih ter še po valci v Zgornji dolini bolj avtohtoni, pristni in izrazu; vrsti drugih značilnosti bi lahko trdili, da so prebivalec bolj jih povezuje skupen način življenja, kot je to primer v Spodnji dolini. Prvotno družbeno, socialno in jezikovno podobo je spodaj v veliki meri spreminjal turizem, prebivalstvo pa je že bolj pomešano, zato lahko opazujemo, da v govoru ter v intonaciji ni več toliko arhaičnih značilnosti kot jih zaznamujemo med življenjem Zgornje doline.

Dolina se pričinja širiti nekako pri naselju NOMENJ. Od STRMIN in OBRN pa se obe planoti, Pokljuka in Jelovica, tako močno nagibata k strugi Save, da tvorita dolgo korito ali sotesko, zato tudi kraj SOTESKA. Od tod vodi cesta v NOMENJ, iz Nomenja pa naprej proti BITNJAM. V BITNJAH je znana baročna cerkev, kamor so včasih hodili romarji. Prebivalci teh krajev so NOMENJANI ali NOMNJANI (v narečju brez končnega i; torej NOMNJAN ali NOMNAN), BITNJANI, po domače BETNAN (poudarek na a); od tod tudi pridevnika nomenjska in nomnjanska (nomnanska) planina, bitenjska in bitnjanska (betnanska). Nomenj je znan po bohinjki; vstaji 16. decembra 1941. leta, Nemci so ta dan požgali več hiš in izselili veliko družin. — Od Nomenja se odpira dolina pod hribom KRASOM. Tod je tudi hrib AJDOVSKI GRADEC, znan iz Prešernovega UVODA h Krstu pri Savici.

RAVNE so naselje nekako 200 metrov višinske razlike nad Bohinjsko Bistrico, nekako v južni smeri nad železniškim predorom. Vas je znana po gostoljubnih in družabnih ljudeh. Ima zelo lepo lego, zato hodijo že od nekdanj Bistričanji tjakaj, »na lepše« ali kot bi se reklo po današnje na weekend. RAVENCANI ali po domače RAVHARJI so goste sprejeli po običaju gostoljubnosti in jim postregli z domačim žganjem. Vsaka hiša na RAVNAH je zase znana po družabnosti in po domačih zabavah. Pravijo, da je včasih vsaka RAVHARSKA (ali knjižno RAVENSKA) hiša imela svojo domačo muziko; torej so se gostje in obiskovalci na RAVNEH lahko počutili kar prijetno pa naj so se ustavili par CJAN (pri; v narečju je polglasnik namesto eja) ali par MEDJOVC, par TUBEJ, PAVLOVC, par DOLINARJU, BREZENKARJU ali pa par PREZELJC. Pozimi pa se hodijo Bistričanji tjakaj sankat, saj so z RAVEN speljane odlične sankarske proge.

Danes je na RAVNE in naprej mimo koč Janeza Mencingerja do ČRNE GORE, LISCA in PODLUKNJE speljana cesta. V koč se pogosto shajajo lovci in tam po starih običajih kramljajo ter jedo srnjakova jetra.

JOZE BOHINC

Papuananci privatno

Papuananci s posebnimi vzkliki in vpitjem izzivajo sovražnika pred borbo

Spet smo med Papuanci. To pot nas bo Robert Gardner, ki je raziskoval predele Nove Gvineje in njihove prebivalce, popeljal v svojem dnevniku v običajno, vsakdanje življenje teh ne-navadnih ljudi, ki žive še v predzgodovinski dobi. Vendar se ta že močno umika bolj civiliziranemu obdobju.

Ubil je svojega sovražnika

Tedaj se smeje. Njegove oči in zobje se iskrijo v soncu in pripovedujejo. Pri, ovedujejo, da je s tem, ko ga je ubil, rešil svojo dušo. In potem se veselijo vsi. S kamnitimi sekirami na ramah zaplešejo v krogu. V njihovih srcih prekipeva veselje ob misli, da so izpolnili nalogo, ki so jo bili dolžni mrtvim iz svojega plemena. Če tega ne bi storili, bi nemaščevani duhovi mrtvih zasejali modnje bolezni, nesreče in lakoto.

Pleme Willigiamn - Wallalua živi v goratem predelu Baliema, v severozahodni Gvineji. Edini beli človek, ki včasih zaide mednje, je misijonar. Ti ljudje niso samo vojščaki: znajo biti tudi vdani starši, spretni rokodelci in odgovorni »meščani«. Skratka, kadar se ne bojujejo, so čisto navadni ljudje. Tako kot vsi ostali po svetu, le s to razliko, da šele sedaj namerjajo svoje prve, negotove korake iz svoje zaostalosti v razvitejši svet.

Tudi poljedelci so. Na pobočjih gora delajo terase in jarke na njih, da odteče voda od vsakdanjega dežja. Gojijo okoli 60 vrst sladkega krompirja. Vsaka ima svoje posebno ime. Na položno vzpenjajočih se terasah pa zasadijo tudi sladkorni trs, kumare, špinačo, ingver in najvažnejše — tobak. Ko si zvijejo dolgo in grobo cigareto, sedejo in se vdajajo opojnemu vonju tobakovega dima. Nihče pa ne gre na polje brez svoje tege (kopje) in sikeloka (lok). Celo ženske se redko ločijo od brijeritege (majhno kopje), ki jim služi prav toliko za obdelovanje krompirja kot za obrambo pred morebitnimi napadalci. Vse orožje in orodje je leseno ali kamnito. Kovinskega še ne poznajo.

Prasič namesto otroka

Njihovo glavno bogastvo je reja prašičev: če jih ima nekdo veliko, potem pravijo, da je bogat in vpliven. Te živali jim pomenijo nekaj svetega. Pred bitko si vojščaki natrejo svoja telesa s svinjsko mastjo. Prepričani so, da bodo potem uspeli. Tudi stare ženske, ki ne morejo več postati matere, na poseben način častijo to žival. Pogosto sprejmejo v varstvo majhnega prašiča in ga vzgajajo kot otroka.

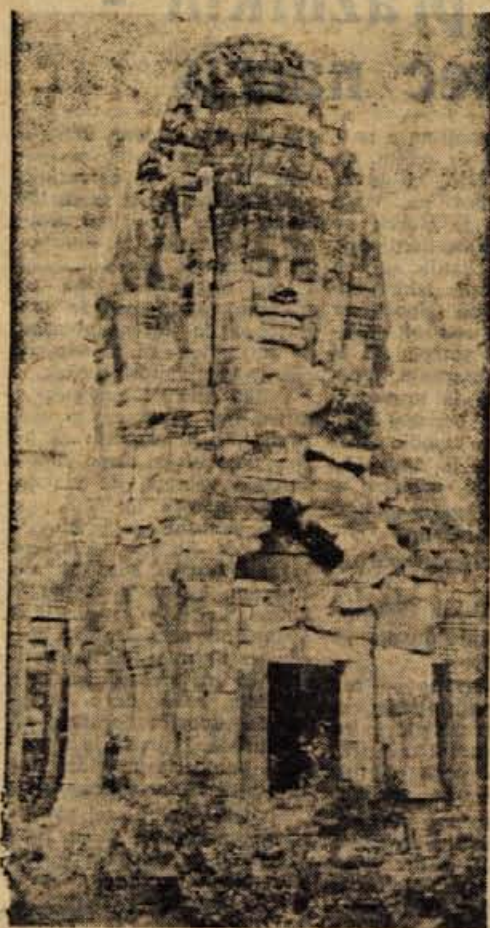
Ostale živali jim ne pomenijo mnogo. Ne gledajo jih s tako mero občudovanja. Radi se celo izogibajo in jim pripisujejo moč, da ljudi ovirajo pri vojskovanju.

Najganljivejša lastnost tega primitivnega ljudstva je spoštovanje otrok. Bil sem pri pogrebu nekega osemletnega dečka. Ime mu je bilo Weake. Prejšnji dan je odšel k bližnjemu studencu pit vodo. Bil je neoborožen. To je bila edina napaka, ki jo je napravil. Majhna, toda plačati jo je moral z življenjem. Skriti sovražniki so ga ubili. Njega, zato, ker se plemeni nista razumeli. Pokopali so ga tako, kot bi bil poglavar.

Sredi vasi, na trgu, so možje napravili lesen prestol. Nanj so privezali telesce in ga okrasili s polžjimi hišicami. Potem so ga ves dan hodili gledat ljudje iz bližnje in daljnje okolice. Iz njihovih obrazov je odsevala neizreklija žalost.

Naslednji dan je Inaitunik, pol kirurg pol čarovnik, poklical k sebi tri dekllice. Vsaki bodo odrezali dva prsta z roke. To bo darilo družini Weake. Nekako nadomestilo za njihovega ubitega sina. Izbrale so jih lastne družine. Deklica je položila pred Inaitunika roko. To je dvignil kamnito sekuro in z enim zamahtom odrezal prst in potem še enega in še enega. Rane je potem obvezal z listi mladega bananovca. Deklice so ostale povsem mirne. Na njihovih obrazih si prečital izraz popolnega razumevanja. Življenje jih je marsičesa naučilo. Znale so živeti ramo ob rami s smrtjo. Zato jim dva odrezana prsta nista pomenila prav ničesar.

Privedila: TONCI JALEN

OSTANKI TEMPLJA BAYON V KAMBODŽI

Kambodža ljubosumno skriva v sebi neštete lepote. Veliko so jih že odkrili, druge pa še čakajo marljive arheologove roke. Zelo znani so ostanki templja Bayon, ki vedno znova privabljajo obiskovalce.

Ta tempelj je neskončno dolgo kljuboval poplavam, oguju in silnemu besu viharjev. Današnji obiskovalec je prevzet, ko stoji pod zelenim baldahinom in zve v divje razvaline. To je neke vrste stopničasta piramida, napravljena iz teras. Na vsaki terasi je vklesana glava. Celo opoldne, ko prevladuje dušična vročina, ovija divji tempelj ozračje peklenjske skrivnosti. Ko pa leže nanj megla, se zdaj kot strupen izdih iz ust ogromnih kipov.

»DOBER PRIJATELJ« je Janezu namenil smrt

IV. nadaljevanje

Leta 1961 so Janeza Brezarja čakala že prva resnejša tekmovanja. Na državnem prvenstvu v Mariboru, ki je bilo v drugi polovici tega leta, je imel Janez vse preveč treme in premalo tekmovalne rutine, da bi lahko računal na boljši plasma. Pa vendar. Med izbrano elito jugoslovanskih padalcev je kljub tekmovalni neizkušeni zasedel odlično 15. mesto. Že na tem tekmovanju je njegov učitelj opazil, da padalska disciplina figur v zraku Janezu »leži«, zato ga je vzel pod drobnogled. Pričela sta naporno individualno delo. To je rodilo uspehe.

Štafeta

Mehaniki, ki so si še pred dobro uro v polni meri dali opravka z Douglasom, so s svojim delom končali. Letalo je bilo nared. Poleg ostalih padalcev sta se na koncu vrste priključila tudi Janez Brezar in njegov učitelj Rončević. Ko so vsi zasedli svoja mesta v letalu, je najprej zahrnel levi motor in takoj za njim še desni. Po nekajminutnem ogrevanju se je kovinski ptič počasi premaknil na začetek vzletne steze in takoj ob polni moči motorjev vzletel. 1000 metrov — prvi nalet. Skupina sedmih padalcev je izginila med vrati letala. Pilot je letalo usmeril v blag levi zavoj in kazalec višino-mera v pilotski kabini se je zopet pričel vrteti. 2000 metrov — drugi nalet. Padalca sta vstala in si še enkrat pregledala padali. Nato je Janez izginil med vrati letala in dve sekundi za njim še Rončević. Domenila sta se, da bosta poizkusila štafeto, ki naj ne bi bila taka, kot tista, ki jo je pizkusil Janez z Dimom. Počasi in 2000 m nad zemljo sta se bližala eden drugemu. Centimeter za centimetrom. Prsti obel rok so se sklenili. Bil je bratski stisk rok, visoko nad zemljo in nad večino ljudi. Nekaj časa sta tako padala skupaj, nato pa so prsti popustili. Janez se je skrčil in kot bomba izginil pod kolegom. Po nekaj sekundah je zavzel stil »žabe«, tako zmanjšal hitrost padanja in čakal Rončevića, da priplani do njega. Ta ga je ujel in pri tem skrbno pazil, da ni prišlo do nepredvidenega karambola. Spet sta se prijela za roke in padala. Potem sta zamenjala vloge (lovec je postal Janez) in na predpisanih 500 metrih sta odprla padali. Štafeta je uspela. Tej štafeti je sledila druga, tretja... Janez je v zraku postajal vse bolj siguren in sproščen. Toda štafeta ni tekmovalna disciplina. Je le eden izmed mnogih načinov skakanja, ki omogočijo padalcu, da postane tudi v zraku sam svoj gospodar, kateri mora odgovarjati za samega sebe, pri tem (na tekmovanjih) paziti na skopo odmerjeni čas.

Lopingi in zavoji

Ti so zajeti v tekmovalni disciplini, ki jo padalci imenujejo figure. Tu mora padalec pri skoku iz višine 2000 m potem, ko zavzame pravi položaj v prostem padu (to traja kakih 10 sekund), v 20 sekundah izvesti 3 komplete obveznih likov. Prvi komplet začnejo z levim zavojem, kateremu sledi desni, desnemu pa looping, kateremu dodajo še desni in levi zavoj, vsemu pa zopet loping. Druga dva kompleta sta podobna prvemu, le da je vrstni red figur spremenjen. Sodniki z daljnogledi pred očmi ocenjujejo skladnost izvajanja in čas, v katerem padalec te izvaja. V primeru dovršenega izvajanja in v predpisanem izkoristku časa (20 sekund) dobi padalec 800 točk, če pa čas skrajša, prejme nagradne točke, v podaljšku izvajanja te discipline pa sodniki proporcionalno s sekundami točke odbijajo.

In kaj o tem meni naš znanec?

»Pri figurah v padalstvu koristimo teoretično znanje aerodinamike. Komplicirana stvar. Najbolje bi bilo, če enostavno opišem ta skok. Recimo figure s »Kupa mest« v Borovu junija 1962. Skakali smo iz našega dobrega, večnega ni

O znanem padalcu JANEZU BREZARJU piše Tone Polenec

muzejskega PO-2. Le počasi jo je »kresal« na 2000 m. Ko sem na tej višini usmeril letalo v nalet, so mi po glavi rojile le figure z vsemi ocvirki, s katerimi so lahko zabeljene. Skočil sem, zavzel stil »žabe«. Umiril sem se dokaj hitro, zavzel pravilno smer, katero so mi na zemlji določili sodniki. Levi zavoj. Komaj opazno sem osi telesa pritegnil levo nogo in roko. Vzgon na desni je tako narastel in pričelo me je vrteti v levo. Podobno kot zračni vijak. Mislil sem samo na to, da zavoj neham v smeri, s katero sem pričel (Sodniki ocenjujejo tudi to). Mislim, da mi je uspelo. Potem desni zavoj. Tudi ta je uspel. Problem zase je bil looping (tudi salto). Skrčil sem nogi in se z iztegnjenimi rokami vleknil. Prijemališče sil upora sem tako spremenil in horizont, katerega sem prej opazoval, je pričel izginevati izpred oči. Bil sem v navpičnem položaju. Nato sem predse iztegnil nogi, roki pa istočasno pritegnil k telesu. Zavrtelo me je okrog poprečne osi telesa. Preko vodoravnega položaja sem zavzel navpičnega z glavo proti zemlji. Potem sem se spet vleknil in skrčil nogi. Horizont se je zopet postavil na pravo mesto, jaz pa sem zavzel stil »žabe«. Prvi komplet sem dopolnil še z dvema zavojema in loopingom, na znak sodnikov pa izvedel še preostala dva kompleta.

In katero mesto si zasedel? »Sedmo.

Obsojen na smrt

Državnega prvenstva v Kraljevu istega leta se Janez ne spominja posebno rad. V ustih mu ob spominu nanj zagreni okus in zamišljen postane. Tokrat so ga prijatelji razočarali. Janez je bil na tem državnem prvenstvu vodja slovenske reprezentance. Ta se ni posebno dobro odrezala, saj so jo sestavljali večinoma samji mladi padalci, med njimi tudi Alojz Jeras iz AK Kranj. Ekipa ni bila pripravljena in žulj v peti so ji pomenili predvsem skupinski skoki na cilj. Ti zahtevajo posebno tehniko skoka. Padalci se morajo z določene višine pognati v glo-

Uspel posnetek padalca»

Janez Brezar

bito v največ dvosekundnih presledkih. Tisti, ki skoči prvi, je vodja grupe in vsi ostali morajo v zraku izvajati natančno isto, kar dela on, šele tik nad ciljem se razkropijo in gledajo, da padejo čim bliže križa (cilja), saj sodniki ocenjujejo daljino na centimetre natančno. Skok v sam center prinese padalcu in s tem ekipi 300 točk. Vsak centimeter, decimeter, meter od središča križa točke odbija. No, omenili smo, da ekipa ni uspela. Tako je renome slovenskega padalstva stal odvisen le od posameznikov (Janeza).

Od tekmovalnih disciplin so ostali le še skoki z zadrževanjem na cilj iz višine 1500 m.

Vreme se je prav tega usodnega dne poslabšalo, tako da padalci do večera niso skakali. Šele popoldan je prišlo do izboljšanja vremena, oblaki so se namreč vzdignili in tudi veter je pojenjal. Padalci so se napotili do telovadnice, kjer so imeli pripravljena že zložena padala. Janez je vzel svojega »Irvina« in se v pričanju, da je vse v redu, napotil na start. Že se je namenil proti letalu, ko je za njim prišel vodja skokov in mu čisto iz navade pričel pregledovati padalo. Ko je hotel pogledati, če je polavtomat pravilno naravnán, je odprl poklopec, ki prekriva igle, zataknjene v zatiče torbe za padala (te so med seboj spojene na jekleni pleteni žici, ki je zvezana z ročico padala) in se zdrznil. Zadnja od igel je bila zakrivljena pravokotno v smer potega ročice. Gotova smrt, je v hipu pomislil. Tudi Janeza so v hipu spreletele podobne misli. Pa rezervno padalo, vprašate? To bi pri tovrstnem skoku odpovedalo. To je bila namreč zadržka, v kateri naj bi Janez prosto preletel 1000 m. Potem bi šele odpiral padalo. Zaradi zakrivljene igle ga sploh ne bi mogel odpreti. Preden bi doumel, zakaj gre, bi tresčil ob zemljo, če pa bi skušal odpreti rezervno, bi se ta zaradi izredno velike hitrosti raztrgala. Tokrat je bil smrti najbliže. Janez se še sedaj sprašuje, kdo mu je to napravil. Obstajajo le sumi, gotovo pa je eno Smrt mu je v psihozi končno in rivalstva zaželel eden izmed »kolegov«. Komisija, ki je kasneje stvar preverjala, krivca ni našla. Toda Janez je tega dne vseeno skočil. Bil je to lep skok in morda mu je prav ta prinesel v končnem plasmaju odlično 4. mesto.

Pa ostala tekmovanja?

Septembra 1962 je Janez odnesel prvo mesto na republiškem padalskem prvenstvu v Novem mestu, naslednje leto na »Kupa mest« v Borovu 4., na državnem prvenstvu tega leta v Zagrebu pa 3. mesto. Na podlagi rezultatov teh tekmovanj so ga uvrstili v državno reprezentanco, s katero je avgusta 1963 odpotoval v Budimpešto. Toda imel je smolo. S poškodovano nogo in roko je zastopal državne barve in brez dveh disciplin je v hudi mednarodni konkurenci obstal oetnaisti na listi najboljših.

Ali je filmska vzgoja res nepotrebna?

Ob člankih o filmski kritiki

Ob prebiranju odgovorov na članek V. D. »O filmski kritiki« sem zaključil (vsaj po pisanju tov. Zagoričnika), da naj bi vsako-filmsko izobraževanje in vzgajanje publike prepustili stihiji in težnjam posameznika. Ker se z njegovimi stališči ne strinjam, bi najprej spregovoril o nekaterih pojmih, v katere se člankar vtika brez ustrezne dokumentacije.

Če izhajam iz dejstva, da je film ena najbolj razširjenih zabav (32% anketiranih prebivalcev SFRJ ga postavlja na prvo mesto, ostali na drugo ali tretjo — po podatkih Zveznega zavoda SFRJ za sociološko proučevanje) in da je obenem lahko tudi umetnost, potem ga moramo obravnavati s širšega aspekta kot tovariš F., ki piše o »opiju dvourne samopozabe«. Po mnenju docenta pravne fakultete v Beogradu (s katerim se strinjam) sociologa profesorja Dimitrijeviča, ki je predaval na seminarju za filmsko vzgojo, je film lahko: zabava, sredstvo za obveščanje, sredstvo za propagando in končno — v najvišji obliki — umetniško delo.

Preden se bom v nadaljnjem izvajanju omejil na film kot zabavo in umetnost, naj omenim samo izrabljanje filma v propagandne namene z negativnimi težnjami v Hitlerjevi Nemčiji, osladnost Francove španske kinematografije in ne nazadnje stalinistično agitatorske filme Sovjetske zveze v povojnih letih. Ali se avtorja ne moreta dokopati do spoznanja, ko tako strokovno pišeta o filmu, da je film še veliko bolj kot ostale umetnosti podrejen političnim in družbenim vplivom, ker je možnost vplivanja na širok krog daleko večja kot npr. pri slikarstvu? Pri tem je zelo važno tudi dejstvo (ki ga navajajo vsi sociološki inštituti po svetu), da današnji človek vedno bolj črpa življenjske izkušnje iz filma in sredstev za masovno obveščanje in se s širšo problematiko srečuje predvsem v teh

okvirih. Tu naj zapišem, da so ta zapažanja za našo družbeno stvarnost do neke mere drugačna, vendar ob tem vprašujem, kakšen pogled na svet naj gledalec dobi pri filmih kot so: Salamon in kraljica iz Sabe, Zaklad pri srebrnem jezeru, Pri črnem konjičku, Aprilska ljubezen, Rimska sužnja, Drakut maščevalec, ki so vsi imeli rekrodne obiske — nad 6500 obiskovalcev, da o filmu Mati, poslušaj pesem mojo (s 13.000 obiskovalci) sploh ne govorim. Le kako more tov. F. kategorično napasti tezo, da je treba o slabem filmu napisati ravno toliko kot o dobrem, da razložimo, zakaj je slab, o čem je njegova slabost, ko pa lahko sam iz navedenih podatkov zaključim, da bi s takimi filmi v gledalcu gradili svet iluzij, svet črno bele tehnike, sentimentalne romantike, ga s tem zavajali in ga oropali čuta za realno dogajanje. Ali ni teza o umetniškem ustvarjanju ravno obratna — namreč — osveščati gledalce, jim omogočiti duhovno in intelektualno rast ob doživljanju umetnine — ne glede na to, kakšen je njen izraz: klasična glasba, roman, poezija ali pa film. Bralcem prepuščam odgovor na vprašanje: Ali lahko pri današnjem razvoju govorimo o umetnosti kot o opiju samopozabe in s kakšno pravico člankar v imenu gledalcev prepoveduje vsako vmešavanje v ta »trans«?

Moje mnenje je, da je film taki obliki izrojen in prav tako škodljiv kot vsaka težnja po odtujitvi in osamitvi z namenom neprizadeto opazovati družbeni razvoj, da bi lahko potem govorili o napakah.

Iz tega vzroka in pa, ker absolutnih skokov v znanju in razumevanju še nismo doživeli, se ne strinjam z njegovo ironično ugotovitvijo: Menim, da ni treba gledati slabih filmov zato, da bi bili sposobni ločiti zrno od plevela, kar naj počenja recenzent, kakor ni treba, da si človek pokvari želodec z zastarelimi konzervami,

In tako ocenjevati kvalitete hrane, za kar obstaja nekaj podobnega — cenzura. Vendar je ravno tu njegovo izvajanje najbolj zgrešeno, saj kako naj bere tisti, ki ne pozna črk. Film res da govori bolj neposredno, vendar je pri današnji stopnji razvitosti filmske umetnosti potrebno dokajšnje poznavanje filmskega jezika, da bi lahko film kot umetnino dojel. Zakaj in s kakšno pravico lahko kdorkoli odreka in zanika filmsko izobrazbo, ki sestavlja splošno razgledanost? Mislim, da v današnjem času ne moremo govoriti o nepotrebnosti izobrazbe. Za primer samo to: verjetno bo vsak odložil roman, napisan v neznanem jeziku, prav tako kot filmski gledalci odklonijo umetnino, ki je ne morejo dojeti.

Prav zato je nujno, da nudimo gledalcu filmsko vzgojo v vseh možnih oblikah in mu s tem odpiramo možnosti, da bi lažje napredoval. Mislim, da gre tu predvsem za odnos do filma kot umetnosti oziroma za odnos do umetnosti nasploh. Stališče, ki ga zastopa člankar, namreč da filmska vzgoja ni potrebna oziroma bolje, da nihče nima pravice filmsko vzgojno delovati (razen recenzenta seveda), je pobil že dolgo tega ves svet. Zakaj naj bi potem imeli filmske klube, kinoteko, specializirane revije, ako ne z namenom — približati film gledalcu? Ali naj se morda vrnemo na stališče, da o filmu (oziroma o problematiki kulture nasploh) lahko govorijo priznani kritiki filma, kot so Vitko Musek, Toni Tršar, itd., medtem ko se ostali v ta vprašanja ne smemo vtikati? Mislim, da imamo pravico govoriti o stvareh, s katerimi se ne strinjamo, ne samo kot gledalci, marveč kot skupina mladih, ki smo združeni v osrednjem filmskem klubu. Poudaril bi rad, da smo ga osnovali sami in da je program kluba za današnje razmere izredno obširen (o tem smo lahko brali v Glasu članek o ustanovitvi). Zato smatramo — govorim v imenu osrednjega filmskega kluba — da pisanje, ki blati pisce (npr. D. V.) z obupano ironijo in kričavo sentimentalnostjo — s katero skuša vplivati na bralce — »ubogi reveži — preprosti gledalci, pridite pod mojo samovšečno krilo filmsko vzgojnega delovanja«, ne pripomore k razrešitvi problema. S tem verjetno ne napada samo našega člana D. V., marveč našo obliko dela nasploh.

Obenem pa mislim, da moramo razčistiti pojem »povprečnega gledalca«, da si člankarji v bodoče ne bodo umikali in izmikali — češ saj ni nikjer tako rečeno. Podatke, ki jih bom navajal, sem povzel iz predavanja »Sociologija filma« prof. Dimitrijeviča. On med drugim pravi: filmski povprečni gledalec je od vseh pojavov ob filmu najboljše proučen, saj zanj proizvajajo tako imenovane komercialne filme. Analize so pokazale, da ustreza nivoju in okusu 14 do 15-letnega pubertetnika, ki išče v filmu predvsem zabavo in akcijo. Po anketah so se gledalci odločili za film iz naslednjih razlogov: 80% zabava, 48% šport, 39% ljubezen, 39% spoznavanje tujih krajev, 34% junaške scene, 32% vznemirljivost, in 26% umetniško doživljanje. Nizek odstotek, ki so ga anketiranci namenili umetniškemu doživljanju, je po mojem mnenju jasen dokaz, da je ob filmu še veliko premalo storjenega, kar pa je razumljivo. O glasbi, literaturi, slikarstvu in kiparstvu so ljudje oblikovali stališča več tisočletij, film pa živi šele pol stoletja in je podvržen tako naglim spremembam (predvsem zaradi tehničnega napredka), da mu celo veliki mojstri filma ne morejo slediti. Za primer naj navedem samo misel iz »Ekranove« mednarodne razprave »Kaj je moderni film?«, kjer je Žika Bogdanović zapisal: »Nikoli poprej ni umetniku v tolikšni meri preti nevarnost, da ga bo lastna umetnost pustila za seboj še za lastnega življenja. Poglejmo samo primer Gancea, Langa...« Ob vsem tem mislim, da je »našim povprečnim gledalcem« v filmu še toliko neznanega, da je filmska vzgoja zelo potrebna, vendar je danes še (žal še vedno) na stopnji razvitosti filma v času pred Griffithom. Ker smatram, da je vprašanje filmske vzgoje dovolj pomembno za vse občane (saj slovim po tem, da smo filmsko na svetovnem vrhu — po obisku namreč, ki znaša 29 obiskov predstav na prebivalca, dočim je evropsko povprečje 14) mislim, da je nujno potrebno, da zavzamemo končno stališče in zato želimo, da o problemih, ki sem jih nakazal, občani izrazijo svoje mnenje in obenem predlagajo katerokoli obliko razčiščenja, ki bi pripomogla kvalitetnejšemu delovanju.

JOZE POGAČNIK

Najpogugularnejši filmski scenarist

William Shakespeare in film

Čo mineva 400 let od rojstva velikega pe-
snika-dramatika Williama Shakespeara in
ko govorimo o vplivu, ki ga je imel na
svetovno dramo, se nam nehote zastavi
tudi vprašanje: »Kakšen pa je bil odmev
Shakespeara v filmu?« To vprašanje ni-
kakor ni prigodnična duhovitost ali nesla-
nost, ampak je mišljeno čisto resno. Saj
bi brez pretiravanja lahko celo rekli, da je
Shakespeare »najpopularnejši avtor film-
skih scenarijev«. Stevilo filmov, ki so na-
stali po njegovih delih, je izredno in ga je
praktično nemogoče ugotoviti. Po neki čen-
itvni izpred desetih let naj bi nastalo do-
tlej 66 filmov po 22 izmed 33 Shakespea-
rovih del. Vendar je to zelo skromna ce-
nitev.

Resno in neresno

Seveda so nastajali po Shakespeareovih delih
in motivih zelo različni filmi: od filmanih g-
ledaliških predstav preko resnih poskusov film-
skih prebosov do glasbenih verzij, pa znanstveno-
fantastičnih, kavbojskih, gangsterskih, lutkovnih
in opernih filmov.

V prvem obdobju filmske zgodovine — ob-
dobju kratkih sejmarških atrakcij so si filmar-
ji naravnost nezsmiljeno izposojali Shakespea-
rea. Prvi film po Shakespeareu je bil po vsej
verjetnosti »Kralj John« iz leta 1899 (Anglija).
Z naslednje leto so na Pariški razstavi vrteli
»Dvoboj iz Hamleta« s Saro Bernhardt v glav-
ni vlogi (pravijo, da je velika igralka, ko se je
videla na platnu, omedlela...). V naslednjih letih
zasledimo številne filmčke, ki nosijo Sha-
kespeareove naslove, pa le malo podobnosti z
njim, saj so bili dostikrat prave burke: Kome-
dije zmešnjav, Sen zimske noči, Mnogo hrupa,
Othello v Jonesvillu, Romeo in Julija na morju,
Romeo v pižami.

Zanimivejši je bil »Prizor dvoboja iz Hamleta«
(1905) Američana Blitzerja, čigar umetniško vred-
nost pa izdaja dejstvo, da je bil po dveh letih
avrščen v filmsko antologijo »Pretepi pri raznih
narodih«. Shakespeareovo spektakularnost je med
prvimi izrazil Anglež Beerbohm Tree s kratkim
»Viharjem« (med 1904 in 1910). Prvi filmsko za-
simiv pristop k Shakespeareu pa predstavljata
dve (žal uničeni) deli Farncoza Georgesa Mé-
lièsa: »Shakespeare piše Julija Cezarja« in
»Hamlet« (1907).

V naslednjih letih so se razširile (in nato
propadle) filmane Shakespeareove drame z veli-
kimi igralci: »Falstaff« (1911), »Shylock« (1913),
»Henrik VIII.« (1911) in seveda spet »Hamlet«
(1913).

Najambicioznejše nema verzija »Hamleta« je
bil film danskega režiserja Svena Gadeja iz le-
ta 1920 z odlično Asto Nielsen v naslovni vlogi.
Verjetno najboljši nemi film po Shakespeareu
pa je bil »Othello« (1922) Dimitrija Buchewetz-
kega (Nemčija) z velikim Emilom Janningsom
kot Othellom in Wernerjem Krausom v vlogi
Jaga. René Clair je ta film imenoval »slikovno
simonijo na shakespeareo temo« in se zavzel
predvsem za njegovo svobodno pojmovanje
dramske predloge.

Vera in nevera

Z zvokom se je pojavil nov problem vernosti
Shakespeareu: dialog. Ta problem se je po-
kazal že takoj v prvem zvočnem shakespeare-
skem filmu? »Ukročni trmoglavki« (1929), v kateri
si je Sam Taylor dovolil napisati v glavo fil-
ma: »Napisal William Shakespeare, dialoge do-
polnil Sam Taylor«. Dvignil se je vihar, ki se
pravzaprav še danes ni poleg. Ali je mogoče
Shakespearea enostavno prenesti v film — ali
pa ga je mogoče in celo treba prirediti? Odgo-
vor je danes že precej jasen: umetniško zrela
je samo priredba.

Seveda je potrebna zato umetniška ustvar-
jalna domišljija. Neprebavljive so pompozne in
poenostavljene priredbe — kot je bil Rein-
hardtov »Sen kresne noči« (1935). Ne zadostu-
jejo tudi še tako skrbne priprave in študij
zgodovinskih podrobnosti in okolja — kar se
je pokazalo pri Cukorjevem »Romeu in Juliji«
(1936 — z Lesliejem Howardom in Normo
Shearer). Pomanjkanje ustvarjalne domišljije
je pokopalo tudi Czinnerjev film »Kakor vam
drago« (1936), zadnji pomembni shakespeare-
ski film pred vojno.

Pravzaprav je šele po vojni Shakespeare
resnično zaživel v filmu. To je uspelo odličnemu
igralcu in režiserju Angležu Siru Laurenceu Oli-
vieru. Medtem ko je leta 1936 Olivier še od-
klonil vlogo Romea v Cukorjevem filmu, rekoč:
»Shakespeare ne bi smeli nikoli snemati, je
s filmi Henrik V.« (1944), »Hamlet« (1948) in
»Richard III.« ustvaril doslej najboljše prenose
Shakespeareovih del. Filmsko uspela priredba
in umetniško samostojna idejna interpretacija
teh del sta njihovi glavni odliki (poleg izredne
Olivierove igre).

Svoboda — a ne samovolja

Enako samostojno, toda z manj uspeha, je
v povojnih letih segel po Shakespeareu Orson
Welles. Njegovega »Macbetha« (1948) je kljub
zanimivemu stilu pokopala samovoljna (ka-

Laurence Olivier je s filmi »Hamlet«, »Henrik
V.« (slika) in »Richard III.« ustvaril doslej naj-
boljše prenose Shakespeareovih del

neovska) interpretacija Shakespeareovega dela in
enako se je kljub nekaterim filmsko uspešnim
sekvencam (pogrebni spreved...) zgodilo z
»Othellom« (1955).

Več priznanja je požel sovjetski »Othello«
(1955) Sergeja Jutkeviča — kljub nekaterim
konvencionalnostim in razvlečenosti. Izredno ve-
ren originalu je bil »Julij Cezar« (1953) Josepha
Mankiewicza.

Največkrat je bil po vojni posnet »Macbeth«.
Poleg Wellesa so to delo prenesli na film še
Ken Hughes v gangsterski verziji (»Joe Macbeth«,
1955), mladi Američan Thomas Blair (leta 1946
na 16 mm trak, 4 leta kasneje pa je posnel na
16 mm trak tudi »Julija Cezarja«). Japonec Isuzo
Yamada v samurajski verziji (»Krvavi prestole«
— 1957) in končno Angdžrej Wajda s »Sibirsko
lady Macbeth« (pri nas, 1963).

Na temo »Othellas« je Američan Delmer Dav-
es posnel dober western »Jubala« (1955), Anglež
Basil Dearden pa film o jazz glasbenikih »Vso
dolgo noč«. Na temo »Hamleta« je Nemeec Hel-
mut Käutner posnel verzijo iz industrijskega
sveta »Ostane molk« (1959), Francoz Claude
Chabrol pa prav tako moderno verzijo »Ophel-
lia« (1963).

Poleg zaradi prevelike »vernosti« neuspelega
italijanskega »Romea in Julije« (1954) Renata
Castellanija, je v snov velikih ljubimcev segel
Francoz André Cayatte z »Ljubimcema iz Vere-
ne« (1948), nazadnje pa še Rober Wise, ki je
(čprav se sliši nenavadno) ustvaril z musicalom
»est Side Story« (1962) daleč najboljši film o
Romeu in Juliji!

Omeniti moramo še prikupni in domiselni
lutkovni film Ceha Jiržija Trnke »Sen kresne
noči« (1950), kot zanimivost pa še to, da lahko
v ameriški znanstveni fantaziji »Prepovedani pla-
net« zasledimo zanimivo izpeljan motiv čarob-
nega otoka iz Shakespeareovega »Viharja«. Kot
zadnja novica pa še to: premiero je že doživel
tudi »Hamlet« Grigorija Kozinceva.

Kot vidimo, je Shakespeare vsaj po številu
filmov, ki so jih posneli po njegovih delih, pre-
segel vse druge dramatične in literarne. Če pa
pogledamo, koliko od tega je bilo res zrelih
umetnin, pa smo lahko zelo kratki: Laurence
Olivier ter deloma Welles in Jutkevič... Zakaj?
Ne samo zaradi težko premostljivega prepada
gledališče - film, ampak tudi zaradi tega, ker
film še vedno ni izoblikoval vseh svojih izraz-
nih sredstev. Predvsem še ni našel ustreznih iz-
raznih možnosti za filmsko tragedijo. Prav tra-
gediję pa so od vsega Shakespeareovega dela
najpomembnejše

DUSAN OGRIZEK

Zala - najmanjša vas

Vasi, ki ima okoli pet hišnih številk, že pravimo majhna vas. Če pa ima vas samo eno hišno številko kot v Zali, je to najmanjša vas. In če še povemo, da v tej dokaj nevsakdanji vasi, ki bojdaj nima para na Slovenskem, živi petčlanska družina, je to jasen dokaz, da naslovu ni botroval tiškarski škrtat.

KJE JE TO? Iz Škofje Loke po cesti II. reda prek Stare Loke do Zeleznikov z znamenitim starim plavčem. In naprej, streljaj pred Zalim logom, pri lesenem mostu prek Selščice cesta zavije na levo. Kmalu se prične hudo vitava davška grapa. In od tam dalje, peš ali z avtom so pred nekaj leti zgrajeni čisti, ki je najbolj obsežno vas Davče močno približala dolini, hkrati pa omogočila tudi boljše eksploatacijo gozdov. Tam, kjer potok Zala s slapom približi v potok Davča, človek zavije (peš sedaj) na levo prek brvi. Po lokaj strmeh kolovozu narzgor po ozki soteski se pri prvem kopišču, odcepi (že spet) na levo. Po skoraj dvetrinji hoji smo na cilju.

DOMACIJA NA ZALI z nadre gostoljubnimi prebivalci imati, oče in dva sinova s priimkom Derlink; bila je še

hčer, pa se je omožila v Trličju, je sicer bolj znana pod domačim imenom »Pri Spehu«. Pod tem imenom je ostala v spominu prenekateremu gorenjskemu partizanu, saj je tam mimo peljala tudi pot v partizansko bolnišnico na Davčo in Cerkno. Posebno dobro pa se te domačije prav gotovo spominjajo bivši borci Prešernove brigade, saj je bil prav na senošetih okrog njihov prvi zbor. Sicer pa je tam, na severozahodnem pobočju Plesenjaka, z višine okoli 900 metrov nad morjem prijeten razgled. Razgled prek dela Davče in oko se ustavi (le ob lepem vremenu seveda) tam na mogočnem kopastem Poreznu.

Nekoč so bile tri hiše

Ko sem prišel tistega sobotnega večera »na cilj« s pomočjo Krivčevega Tina z

Prebivalci Zale: gospodinja Marija, hčerka Albinca (11), gospodar Franc. Zadaž (od leve na desno) sinova Mirko (18) in Jože (24)

Davče št. 37, doli pri kopišču sem premalo upošteval »levo pravilo« in sem zašel k njim, se je bilo že dodobra zvečerilo. Presenečenje in gostoljubnost hkrati! Kaj kmalu je z najstarejšim vaščanom in družinskim glavarjem stekel pristrčen pogovor. Največkrat mu je spomin ušel v čase NOB, sicer pa je pripovedoval o svoji mladosti, oglarjenju, o prejšnjem in sedanjem življenju v tej najmanjši vasi oziroma zaselku. Beležnica se je naglo polnila in radovednosti je bilo vedno bolj zadoščeno.

»Kolikor se spominjam, so bile tod v Zali tri hišne številke«, je pričel pripovedovati 56-letni FRANC DERLINK. »Tamle gori (na Kouku) je bila številka ena, naša je imela dvojko, tista spodaj pri Mohorju pa trojko. Nekako pred 70 leti, tako so mi oča pravili, gospodar Kouka ni hotel prepisati na sina ničesar. Prepisal je na hčer.

Ko je sin užaljen odšel zdoma, je svojemu očetu zabrusil v slovo: Oča, boste videli, da bo trava rasla čez prag! Napoved se je uresničila. Hčer se je omožila v dolino. Tistemu, ki je potem prišel na Kouk, je žena umrla in je kmalu prodal Berniku iz Loke. Kmalu je bajta razpadla; danes imamo mi tam senik.«

Pokopal je sina

Pri Mohorju, v hiši s številko tri, so se zelo menjali gospodarji. Oča so mi pravili, da jih je za svojega življenja poznal devet. Nazadnje je živel v njej Peter Koblar. Bilo je v zadnji nemški ofenzivi. Njegov sin Peter je bil kurir pokrajinske tehnične. Pot ga je peljala nedaleč od doma. Ponoči se je (bilo je 22. marca 1945, to se dobro spominim), približal domu. Toda zadeli so ga strelji nemške patrle. Zbudili so očeta. Stari Koblar je prebledel od groze, ko je videl truplo svojega sina. »Poznaš tega bandita?« so ga rotili Svabi. Starega je stisnilo pri srcu, spreletel ga je srh. »No, ga poznaš?« so silili vanj. Odkimal je. »Potem ga pa pokoplji!« so ukazali. Pod hišo ga je pokopal. Po ofenzivi pa smo Petra odkopali in ga prepeljali na pokopališče v Zali log. Spominjam se, da je Koblar leto po osvoboditvi odšel v Banat, se po ženi smrti (ali pa mu je umrla hčer, ne vem točno), vrnil in prodal hišo in posestvo Zalarju v Davči, našemu sosedu. V hudi zimi pred 14. leti se je lesena hiša podrla. Povem naj še, da je bila, davno tega, še ena hiša, zato eni parceli še danes pravimo »Pri bajti«.

No, pred petimi leti pa je naša hiša dobila številko I.«

Bukev razbila kolovrat

»Točno vam ne bi mogel povedati, kdaj je bila naša hiša zgrajena. Hja, pred leti,

ko smo obnavljali streho, smo na tramu opazili letnico 1849. Toda na tem prostoru je prej stala štala, hiša je bila pomaknjena nekaj metrov v pobočje. Kot so pravili oča, se je pred kdo ve kolikimi leti nekdo priselil s Spehovša sem na Zalo in zato ime »Pri Spehu«. Toliko se spominjamo po ustnem izročilu prvega gospodarja po imenu Vrbana. Nato je bil Andrej za njim spet Vrbana — moj oče. No, prvi Vrbana je imel platno in ga nosil na Blejsko. Z izkupičkom si je sezidal hišo. Zakaj so hišo prestavili? Tod je močna burja, zlasti spomladi in jeseni. Enkrat je bila odnesla ostrešje; nekako istočasno pa je po pobočju pridrsela posekana bukev. Predrla je zid in v izbi razbila kolovrat. Hja, to vam bi še pripovedoval, pa kaj, boste vse zapisali? Saj ni tako zanimivo! Delamo in živimo. Tako, kot vi spodaj v dolini...«

Vloge se menjajo

»V zimskih dneh nam ni dolgčas. Če ne spravljamo lesa s sinom Jožetom, potem pletem košare iz leskovega lesa — protja, Joža pa izdeluje osovnik, grablje, skafe, čebre in deže. Bolj za lastno uporabo, pa za bližnje sosedesde tudi. Se je kje učil? Kje pa, samouk je! In grablje tudi izdelujemo. Veste, pred leti smo hodili po grablje na Leskovco. No, pred mesecem pa je mlad Leskovčan prišel po šest grabelj. Vidite: vloge se menjajo.«

Kaj pa oglarjenje, lesa je tod veliko? »Oh, a ste res tako radovedni?« in dodal: »To je v rodu. Kdo bi naštel vse kope... danes gre oglje bolj slabo v promet, slabo plačujejo. Zadruga je prej plačevala 30–32 dinarjev za kilogram, GG pa 27 din. Ne splača se, če pomislim, koliko truda zahteva ena kopa!«

STANE SKRABAR

V hribovskih vaseh že od nekdanj prednjačijo med domačimi živalmi ovce

RADIJSKI SPORED

VELJA OD 9. DO 15. MAJA

Poročila poslušajte vsak dan ob 5.15, 6., 7., 8., 10., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30. Ob nedeljah pa ob 6.05, 7., 9., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30

SOBOTA — 9. maja

8.05 Vedre melodije za konec tedna — 8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo — 9.25 Matic in Alenka v naši diskoteki — 9.49 Catarina Valente s popevkami iz raznih dežel — 10.15 Nekaj domačih viž — 10.35 Ameriški zbor Roger Wagner poje črnske duhovne pesmi — 11.00 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Za prijetno sobotno popoldne — 13.30 Glasbeni sejem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Nastopata zbor in orkester Zarja — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 18.00 Aktualnosti in v svetu — 18.10 Recitali znamenitih pevcev — 18.45 Novo v znanosti — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Majske preludij — 20.20 Sanje v izsanjanem mestecu — 21.00 Sobotni ples — 22.10 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Za prijeten konec tedna

NEDELJA — 10. maja

6.00 Dobro jutro — 6.30 Napotki za turiste — 7.40 Pogovor s poslušalci — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.35 Iz albuma skladb za otroke — 9.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I. — 10.00 Se pomnite tovariši — 10.30 Popularni dopoldanski koncert — 11.30 Nedeljska reportaža — 11.50 Igrajo vam godalni orkestri 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II. — 13.30 Za našo vas — 13.50 Koncert pri vas doma — 14.10 Scherzo in fantazija — 15.05 Dapes popoldne — 16.00 Humoreska tega tedna — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Izberite svojo popevko — 21.00 ob 50-letnici Rada Simonitija — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Trije skladatelji jugoslovanske moderne

PONEDELJEK — 11. maja

8.05 Ljubljanski oktet poje pesmi Lovra Hafnerja — 8.25 Veliki zabavni orkestri — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.25 Pojeta mezzosopranistka in basist — 10.15 Slovenska solistična koncertna glasba — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Popevke in plesni zvoki — 13.30 Glasbeni sejem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.45 S knjižnega trga — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Glasbena križanka — 18.00 Aktualnosti doma

in v svetu — 18.10 Sovjetska zabavna glasba — 18.45 Svet tehnike — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Simfonični koncert Orkestra Slovenske filharmonije — 20.50 Glasbena panorama — 21.50 Razpoložljiva glasba — 22.10 Od popevke do popevke — 23.05 Literarni nokturmo — 23.15 Lepe melodije

TOREK — 12. maja

8.05 Mozaična oddaja — 8.35 Slovenske melodije — 8.55 Radijska šola za srednjo stopnjo — 9.25 Majhni zabavni ansambli — 9.45 Ciklus pesmi za glas in klavir — 10.16 Veliki valčki — 10.40 Zadnje dejanje opere »Mannon Lescaut« — 11.00 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Kar po domače — 13.30 Baletna suita — 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo — 14.35 Slovenske narodne v priredbi za glas in orkester — 15.15 Zabavna glasba — 15.30 V torek nasvidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Zabavni orkester Franck Chackefeld — 18.25 Plesni orkester RTV Ljubljana in njegovi solisti — 18.45 Na mednarodnih križpotjih — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Poje zbor »Slave Klavora« iz Maribora — 20.20 Radijska igra — Pianist Samson Francois igra — 22.10 Glasbena medigra — 22.15 Skupni program JRT — 23.05 S popevkami po svetu

SREDA — 13. maja

8.05 Jutranji divertimento — 8.55 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.25 Popevke na tekočem traku — 10.15 Grške narodne pesmi in plesi — 10.45 Clovek in zdravje — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Koncertna zabavna glasba — 13.30 Odmevi z ljubljanskih koncertov — 14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo — 14.35 Češkoslovaška zabavna glasba — 15.40 Komorni zbor RTV Ljubljana poje češke umetne in narodne pesmi — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Chopin — skladatelj — 17.35 Iz fonoteke Radia Koper — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Mojstri orkestrske igre — 18.45 Ljudski parlament — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Iz filmov in glasbenih revij — 20.30 Lepa Vida — radijska priredba opere — 22.10 Nočni akordi — 23.05 Popevke se vrstijo

CETRTEK — 14. maja

8.05 Z opernih in koncertnih odrov — 8.55 Radijska šola za višjo stopnjo — 9.25 Majhni zabavni ansambli — 10.15 Madžarski napevi — 10.30 Pet minut za novo pesmico — 11.00 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Izbrali smo za vas — 13.30 Glasbeni sejem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Hammond orgle — 17.15 Turistična oddaja — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Madžarska zabavna glasba — 18.45 Kulturna kronika — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov — 20.45 Glasba iz filmov Mariona Branda — 21.00 Večer umetniške besede — 21.40 Divertimento — 22.10 Glasbena medigra — 22.15 Skupni program JRT — 23.05 Poje vam Marko Novosel — 23.30 Skupni program JRT

PETEK — 15. maja

8.05 Veliki zabavni orkestri v počasnem ritmu — 8.30 Po domačih logih — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Od valčka do kola — 10.15 Drobni prizori iz Hoffmanovih pripovedk — 10.35 Novost na knjižni polici — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Med našimi vizarji — 13.30 Domače skladbe za instrumente in glasove — 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — 14.35 Bolgarska zabavna glasba — 15.15 Napotki za turiste — 15.20 Zabavna glasba — 15.45 S knjižnega trga — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 »V podvečer« — 18.10 Pesmi borbe in dela jugoslovanskih narodov — 18.30 Pripovedu nam — 18.45 Iz naših kolektivov — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Lepe melodije — 20.15 Tedenski znanje-politični pregled — 20.30 Godalni kvartet št. 5 — 21.05 Orkester Tony Osborne — 21.15 Oddaja o moriu in pomorščakih — 22.10 Za prijetno razvedrilo — 23.05 S popevkami po Evropi

K I N O

Kranj »CENTER«

9. maja ameriški barv. CS film BRADAVOS ob 16., 18. in 20. uri, premiera italijanskega barvnega CS filma VSAKO NOČ NOVO LETO ob 22. uri
10. maja amer. film VOJNA Z GANGSTERJI ob 10. uri, ameriški barvni CS film BRADAVOS ob 15., 17. in 19. uri, premiera italijanskega filma LOCITEV PO ITALIJANSKO ob 21. uri
11. maja italijanski VV film LOCITEV PO ITALIJANSKO ob 18. in 20. uri

12. maja italijanski VV film LOCITEV PO ITALIJANSKO ob 18. in 20. uri

13. maja italijanski VV film LOCITEV PO ITALIJANSKO ob 18. in 20. uri

Kranj »STORZIČ«

9. maja ameriški barv. CS film RAZBITA LADJA MARY DEARE ob 16., 18. in 20. uri, premiera japonskega CS filma YOJIMBO — TELESNA STRAZA ob 22. uri
10. maja ameriški barvni CS film BRADAVOS ob 10. uri, japonski film LEPOTICA IN RAZBOJNIKI ob 4. uri, ameriški barvni CS film RAZBITA LADJA MARY DEARE ob 16., 18. in 20. uri
11. maja ameriški barv. CS film BRADAVOS ob 16. in 18. uri, premiera sovjetskega barvnega filma IDIOT ob 20. uri
12. maja ameriški film OSAMLJENI CLOVEK ob 16., 18. in 20. uri
13. maja francoski barvni CS film MEC MAŠČEVANJA ob 16., 18. in 20. uri

Strazišče »SVOBODA«

9. maja ameriški film VOJNA Z GANGSTERJI ob 20. uri

Cerklje »KRAVEČ«

10. maja ameriški barvni CS film POTOVANJE V SREDISČE ZEMLJE ob 17. in 19.30

Naklo

9. maja ameriški CS film SERIFOV SIN ob 20. uri

Jesenice »RADIO«

9. do 10. maja ameriški barvni film ZADNJI MRAK
11. maja italijanski barvni CS film JEZ NA PACIFIKU
12. do 13. maja francosko-italijanski barvni CS film OBLEGANJE SIRAKUZE
14. do 15. maja japonski CS film ZARADI LJUBEZNI

Jesenice »PLAVZ«

9. do 10. maja francosko-italijanski barvni CS film OBLEGANJE SIRAKUZE
11. do 12. maja ameriški barvni film ZADNJI MRAK
14. do 15. maja nemški film POROČNI URAD AURORA

Zirovnica

9. maja ruski barvni film BELE NOČI
10. maja češki film SMRT SE IMENUJE ENGELCHEN
13. maja ameriški barvni film ZADNJI MRAK

Dovje

9. maja češki film SMRT SE IMENUJE ENGELCHEN
10. maja ruski barvni film BELE NOČI
14. maja ameriški barvni film ZADNJI MRAK

Kokorska Bela

9. maja nemški VV film POROČNI URAD AURORA
10. maja italijansko-španski barvni CS film KRVAVI KAPETAN

11. maja francosko-italijanski barvni CS film OBLEGANJE SIRAKUZE

Kranjska gora

9. maja italijansko-španski barvni CS film KRVAVI KAPETAN
10. maja nemški VV film POROČNI URAD AURORA
14. maja francosko-italijanski barvni CS film OBLEGANJE SIRAKUZE

Ljubno

9. maja egiptovski film NEPOZNANA ZENA ob 20. uri
10. maja nemški barvni film FREDY POD TUJIMI ZVEZDAMI ob 16. uri

Dupljica

9. maja ameriški CS film ZLATO S SEDMIH BREGOV ob 20. uri
10. maja ameriški CS film ZLATO S SEDMIH BREGOV ob 15., 17. in 19. uri
12. maja ameriški barvni VV film ZADNJI VLAK IZ GUN HILLA ob 20. uri
13. maja ameriški barvni VV film ZADNJI VLAK IZ GUN HILLA ob 18. uri

Radovljica

9. maja angleški film NE-NAPOVEDAN SESTANEK ob 20. uri
9. maja ameriški barvni CS film ZENA V PREIZKUSNJI ob 18. uri
10. maja ameriški barvni CS film LJUBIVA SE ob 15.30 in 20. uri
10. maja angleški film NE-NAPOVEDAN SESTANEK ob 18. uri
12. maja italijanski film ESTERINA ob 20. uri
13. maja italijanski film ESTERINA ob 18. in 20. uri
14. maja ameriški barvni CS film JUPITEROVA LJUBLJENKA ob 20. uri
15. maja jugoslovanski film DVOJNI OBROČ ob 20. uri

gledališče

PRESERNOVO GLEDALIŠČE V KRANJU

SOBOTA — 9. maja ob 20. uri za IZVEN Darian Fo: DVE PISTOLI V ROKAH PA Z BELIM IN CRNIM GLEDALCI — gostuje Slovensko gledališče iz Trst ob 20. uri Benger: MINUTO PRED DVANAJSTO — gostovanje v Cerknjah; ob 20. uri De Stefani: SOBOTA GREHA — gostovanje v Zalogu pri Cerknjah.

TOREK — 12. maja ob 16. uri za red DIJASKI I Anouilh: ZMEDENA GLAVA

SREDA — 13. maja ob 16. uri za red DIJASKI II Anouilh: ZMEDENA GLAVA — gostuje mestno gledališče ljubljansko

CETRTEK — 14. maja ob 20. uri VEČER POEZIJE priredi Klub odra mladih

